

ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ ПРИ ВЧИНЕННІ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Кривенко Костянтин Олександрович

*адвокат, радник АО «ЮФ «Ілляшев та Партнери»,
аспірант 2-го року підготовки,
Університет економіки та права «КРОК»
м. Київ, Україна*

Питання щодо використання віртуальних активів при вчиненні кримінальних правопорушень, зокрема й корупційних є вкрай актуальним на сьогоднішній день. Адже, віртуальні активи не є законним способом здійснення платежів та активно використовуються аналогічно готівковим грошовим коштам для надання та отримання неправомірної вигоди, що майже унеможливує відслідковування зв'язку між надавачем неправомірної вигоди та її отримувачем. Таким чином, є вкрай необхідним дослідження властивостей віртуальних активів та випадків їх використання при вчиненні корупційних кримінальних правопорушень, з метою розроблення механізмів виявлення та запобігання вчиненню такого роду кримінальних правопорушень.

Інформатизація та активний розвиток технологій неабияк вплинули на сферу господарської діяльності в частині її фінансового забезпечення та платіжних операцій. Як результат, в усіх розвинутих країнах суб'єкти господарювання все ближче і ближче знайомляться з сучасним феноменом електронних грошей, криптовалюти та в цілому віртуальних активів [1].

Віртуальні активи як явище, безумовно, відкривають нові перспективи у різних сферах суспільного життя, проте вони також породжують нові виклики, зокрема й у контексті протидії фінансовій злочинності та запобігання корупційним кримінальним правопорушенням. Здатність віртуальних активів забезпечити певну анонімність учасників трансакцій, швидкість їх проведення та складнощі відстеження, породжують неабиякий інтерес для використання інноваційних технологій для вчинення корупційних злочинів. Відмивання грошей та корупційні схеми, що використовують криптовалюту як засіб, предмет, або знаряддя вчинення злочинів, стають значущою проблемою як для правоохоронних органів та антикорупційних інституцій, так і для розвитку криптоіндустрії й суспільства в цілому.

Про актуальність теми свідчить й відповідна законопроектна діяльність. Так, адвокатська спільнота у статті «Віртуальні активи: старе по-новому» аналізують сучасний стан в означеній сфері з посиланням

на новизну в законотворчості: «На сьогодні у Верховній Раді зареєстровано два законопроекти про легалізацію віртуальних активів в Україні – №10225 від 7 листопада 2023 року, та № 10225-1 від 17 листопада 2023 року. В означених законопроектах пропонують зміни до Податкового кодексу України (далі – ПКУ) щодо порядку оподаткування віртуальних активів (ВА), що, як очікується, дасть можливість запустити законодавче регулювання ринку ВА. Водночас законопроекти суттєво змінюють основний Закон України «Про віртуальні активи» № 2074 та кілька інших законів [2].

Для визначення питання по суті, слід визначити як наразі визначені віртуальні активи в національному законодавстві. Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», **віртуальний актив** – це цифрове вираження вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або переказувати і яке може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей [3].

Згідно діючих положень Цивільного кодексу України, **віртуальний актив** є цифровою річчю, тобто благом, що створюється та існує виключно у цифровому середовищі та має майнову цінність [4].

Більш конкретне та формалізоване визначення містить прийнятий, але такий, що не набрав чинності, Закон України «Про віртуальні активи», відповідно до якого віртуальним активом є нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі. Існування та оборотоздатність віртуального активу забезпечується системою забезпечення обороту віртуальних активів. Віртуальний актив може посвідчувати майнові права, зокрема права вимоги на інші об'єкти цивільних прав [5].

Незважаючи на певні протиріччя наданих понять, можна зробити висновок, що під віртуальними активами необхідно розуміти певні цифрові засоби, що мають визначену вартість і можуть бути обміняні або використані для конкретних цілей. Варто зазначити, що до категорії віртуальних активів відносяться не лише криптовалюти, такі як відомі всім Bitcoin або Ethereum, але й різноманітні інші цифрові засоби, наприклад NFT або внутрішні токени відповідних комп'ютерних ігор. На відміну від терміну «віртуальні активи», використаний термін «криптовалюта» є більш вузьким, адже є лише одним з видів віртуальних активів. Термін «криптовалюта» є умовним та використовується для позначення певних віртуальних активів, які переважно використовуються як засіб розрахунку при торгівлі, зокрема в парах з іншими криптовалютами, наприклад USDT, SOL, PEPE. Тому, термін «криптовалюта» має більш вузьке значення, адже є лише складовою частиною масиву існуючих віртуальних активів.

Нещодавній випадок викриття в Україні корупційного кримінального правопорушення, предметом якого була неправомірна вигода у криптовалюти [7], свідчить про те, що не зважаючи на всі властивості віртуальних активів щодо їх анонімності та децентралізації, виявлення та запобігання таким злочинам цілком можливі, але виключно у разі, якщо питання обігу віртуальних активів буде врегульовано на державному рівні.

Так, одним з ключових викликів для України на сьогоднішній день залишається розробка та впровадження належного правового регулювання галузі. В результаті цього, держава має отримати як певний регуляторний режим, спрямований на запобігання використанню криптовалюти для злочинної діяльності, так й нові статті доходності до бюджету, що забезпечать сплачені податки.

Ще у 2020 році Овчаренко А.С. зазначала, що реальних дієвих механізмів державного контролю нині в Україні не запроваджено, а зміни в законодавстві спрямовані в основному на встановлення вимог до ідентифікації учасників такого ринку [6]. З цією думкою варто погодитись й у 2024 році, хоча минулого року українське цивільне законодавство таки отримало визначення правової природи віртуального активу, визначивши його як цифрову річ.

Безумовно, визнання природи віртуального активу у правовій площині має допомогти не лише у належному захисті права власності добросовісного володільця віртуальним активом, а й у правильному визначенні предмету, засобу або знаряддя злочину для визначення його правової кваліфікації.

Однак, визначення тільки правової природи віртуального активу є недостатнім. Необхідно якомога швидше визначити відповідні правила, якими мають керуватися учасники ринку.

Розроблення та впровадження законодавства щодо регулювання галузі має відбуватись через плідну співпрацю між законотворцями, органами виконавчої влади, контролюючими та правоохоронними органами, антикорупційними установами, а також безпосередньо іншими зацікавленими учасниками ринку віртуальних активів на національному та міжнародному рівнях. Саме через спільні зусилля можливо буде забезпечити безпеку й законність використання віртуальних активів, запобігти зловживанню їх властивостей у протиправних цілях та забезпечити розвиток легального ринку віртуальних активів в Україні.

У цьому контексті, важливим також буде стимулювання на державному рівні проведення науково-дослідної роботи в напрямку вивчення та аналізу природи віртуальних активів, їх властивостей та особливостей функціонування, що допоможе розробити належні інструменти для виявлення та протидії використанню віртуальних активів у протиправній

діяльності, зокрема й при вчиненні корупційних кримінальних правопорушень.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що використання технологічних новацій у злочинних цілях, зокрема для вчинення корупційних кримінальних правопорушень, є неминучим. Запобігання цьому явищу можливе завдяки встановленню на законодавчому рівні саме таких правил поведінки учасників ринку, які не лише мінімізують випадки використання віртуальних активів у протиправній діяльності, але й будуть сприяти розвитку галузі в цілому.

Література:

1. Аксюков С.М. Поняття та природа віртуальних активів як об'єкту правового регулювання в господарській діяльності в Україні. <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/299931> [дата посилання 23.08.2024].

2. *Оджиковський В., Утіралова К., Чоник І. Віртуальні активи: старе по-новому.* <https://jur-gazeta.com/publications/practice/informaciyne-pravo-telekomunikaciyi/virtualni-aktivni-stare-ponovomu.html> [дата посилання 23.08.2024].

3. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України № 361-IX в редакції від 01.01.2024. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20/ed20240101#Text> [дата посилання 23.08.2024].

4. Цивільний кодекс України: Закон України № 435-IV в редакції від 05.08.2024. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> [дата посилання 23.08.2024].

5. Про віртуальні активи: Закон України № 2074-IX, редакція від 01.01.2024 (не набрав чинності). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text> [дата посилання 23.08.2024].

6. Овчаренко А. Правове регулювання віртуальних активів та криптовалют в Україні: сучасний стан і перспективи. *Юридичний науковий електронний журнал*. Випуск 4/2020. С. 201–202. URL: http://lsej.org.ua/4_2020/49.pdf [дата посилання 23.08.2024].

7. Корупція у сфері відновлення: підозрюються чинні нардепи, бізнесмен, керівники компаній. <https://nabu.gov.ua/news/koruptc-ia-u-sfer-v-dnovlennia-p-dozriuiut-sia-chinn-nardepi-b-znesmen-ker-vniki-kompan-i/> [дата посилання 23.08.2024].